

סוג הבחינה: א. בגרות לבתי ספר על-יסודיים
ב. בגרות לנבחנים אקסטרניים
מועד הבחינה: קיץ תשס"ח, 2008
מספר השאלון: 141,034103
117,118,024101

אזרחות

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שתיים שעות.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.
פרק ראשון	—	(14x1)	—	14	נקודות
פרק שני	—	(9x3) + (13x1)	—	40	נקודות
פרק שלישי	—	(12x2)	—	24	נקודות
פרק רביעי	—	(11x2)	—	22	נקודות
סה"כ	—		—	100	נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
- ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

השאלות

פרק ראשון (14 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 1-2.

1. בעשור האחרון התנהל מאבק בסך־בניה בין הרוב הסרבי ששולט במדינה, שהוא נוצרי ודובר סרבית, לבין תושבי חבל קוסובו, שמרביתם מוסלמים דוברי השפה האלבנית. תושבי קוסובו הכריזו על הקמת מדינה עצמאית כדי לממש את הלאומיות שלהם.

שלטונות סרביה הודיעו שהם מתנגדים להקמת המדינה בקוסובו בטענה שמעשה זה יערער את היציבות באזור. לכן הם מציעים לתושבי קוסובו להסתפק באוטונומיה, שתאפשר להם לנהל את ענייני החבל באופן עצמאי.

— ציין והסבר את סוג הלאומיות שבא לידי ביטוי בהקמת המדינה בחבל קוסובו.

נמק את תשובתך על פי הקטע.

— ציין והסבר את סוג האוטונומיה שבא לידי ביטוי בהצעת שלטונות סרביה.

נמק את תשובתך על פי הקטע.

2. בארצות־הברית נחקק חוק חדש, שמחייב ספריות ציבוריות לדווח לשירותי הביטחון על מנהגי הקריאה של הקוראים ועל תוכן הספרים שהם שואלים, ללא צורך בקבלת הסכמת הקוראים. מנהלי ספריות רבים הודיעו לקוראים שהם מחויבים לפעול לפי החוק החדש, אף על פי שלדעתם הוא פוגע באחת מזכויותיהם של הקוראים.

בעקבות הודעה זו התעוררה ביקורת ציבורית רחבה נגד החוק. בתגובה לביקורת הודיעו נציגי הממשל כי חוק זה נועד לסייע במאבק נגד ארגוני טרור, המאיימים לפגוע באזרחי המדינה. לכן במקרה זה הפגיעה בזכותם של הקוראים מוצדקת.

— ציין והסבר את הזכות של אזרחי המדינה, שהחוק החדש פוגע בה.

נמק את תשובתך על פי הקטע.

— ציין והסבר את הזכות של אזרחי המדינה, שהחוק החדש נועד להגן עליה.

נמק את תשובתך על פי הקטע.

פרק שני (40 נקודות)

בפרק זה עליך לענות על ארבע שאלות:
 על שלוש מהשאלות 3-7 (לכל שאלה – 9 נקודות)
 ועל אחת מהשאלות 8-9 (לשאלה – 13 נקודות).

ענה בקצרה על שלוש מהשאלות 3-7.

3. הבא שתי דוגמאות מהכרזת העצמאות, המבטאות מחויבות לאופי הדמוקרטי של מדינת ישראל.

4. הסבר כיצד אחת מהחוקים האלה: חוק איסור גידול חזיר אנ חוק יסודות המשפט מבטא את האופי היהודי של מדינת ישראל.

5. הצג שני יתרונות לקיום משאל עם במדינה דמוקרטית.

6. הסבר מהי מדיניות של העדפה מתקנת.

7. הצג את הגישה הפורמליסטית של שופטים בנוגע למרות החוק.

ענה על אחת מהשאלות 8-9.

8. מדוע יש חסינות לחברי הכנסת?

הסבר מדוע תהליך הענקת חסינות (בעבר: הסרת חסינות) הוא ביטוי לעירוב סמכויות בין רשויות שלטון.

9. מהו המובן המהותי של שלטון החוק?

הסבר כיצד תהליך החקיקה במדינה דמוקרטית יכול לסייע בשמירה על המובן המהותי של שלטון החוק.

פרק שלישי (24 נקודות)

בפרק זה עליך לבחור באחד הקטעים (קטע 1 או קטע 2), ולענות על שתיים מהשאלות הקשורות לקטע שבחרת (לכל שאלה – 12 נקודות).

קטע 1

אם בחרת בקטע זה, קרא אותו בעיון, וענה על שתיים מהשאלות הקשורות אליו.

בשנים האחרונות התרחשה בישראל מהפכת תקשורת. בעבר פעלו בה ערוץ טלוויזיה בודד ורשתות רדיו מעטות שהיו בידי הממשלה; לעומת זאת, כיום פועלים בישראל ערוצים רבים של טלוויזיה ורדיו, שרובם בבעלות פרטית. מומחים שונים העריכו שמהפכה זו תחזק את הדמוקרטיה בישראל, מפני שריבוי הערוצים יאפשר להציג יותר דעות ובמגוון רב יותר של נושאים, וכך יסייע לאזרחים לקבל תמונה טובה יותר של פעולות השלטון.

לדעתך, לא רק שהערכה זו לא התממשה, אלא להפך – מהפכת התקשורת החלישה את הדמוקרטיה בישראל. התחרות בין ערוצי התקשורת על תשומת לבו של הצופה גרמה להם להתמקד בתכניות ביזור ולעסוק פחות בעניינים פוליטיים וחברתיים. לדעתך, בכך ערוצי התקשורת אינם ממלאים כראוי את תפקידם בחברה דמוקרטית – לסייע בשמירה על התפקוד התקין של השלטון.

מהפכה זו פוגעת בדמוקרטיה בישראל בדרך נוספת: הערוצים החדשים נתונים בידי בעלי הון, שמנסים להשפיע באמצעותם על המדיניות הכלכלית של הממשלה, כך שתעדיף יוזמה פרטית ותחרות חופשית. אני מתנגד למדיניות כזו משום שלדעתי היא תגרום להעמקת הפערים הכלכליים בחברה. פערים אלה יוצרים אי-שוויון פוליטי, שמנוגד למובן המהותי של השוויון בין האזרחים. לכן אני חושב שפעילות הערוצים צריכה להיות בפיקוח ציבורי יעיל. פיקוח כזה יחייב את הערוצים לעסוק בעניינים פוליטיים וחברתיים וגם ידאג לשמירת האינטרס הציבורי, וכך תתחזק הדמוקרטיה בישראל.

(מעובד על פי "העין השביעית", 70, ינואר 2008)

ענה על שתיים מהשאלות 10-12.

10. ציין והסבר את הזכות שריבוי הערוצים יחזק את מימושה, לפי הערכת המומחים.

נמק את תשובתך על פי הקטע.

11. ציין את העיקרון הדמוקרטי, שלדעת כותב המאמר אינו מתממש במלואו בגלל התחרות

בין ערוצי התקשורת. נמק את תשובתך על פי הקטע.

הסבר כיצד התקשורת יכולה לתרום למימוש עיקרון זה במדינה דמוקרטית.

12. ציין והסבר את הגישה החברתית-כלכלית שכותב המאמר מתנגד לה.

נמק את תשובתך על פי הקטע.

שים לב: אם ענית על שאלות הקשורות לקטע 1, עבור לעמוד הבא – פרק רביעי.

קטע 2

אם בחרת בקטע זה, קרא אותו בעיון, וענה על שתיים מהשאלות הקשורות אליו.

בישראל שופטים אינם נבחרים על ידי הציבור אלא ממונים בידי הוועדה למינוי שופטים. לדעתי כך צריך להיות, משום ששופטים צריכים לפעול לפי שיקולים מקצועיים בלבד. לכן יש לשקול רק שיקולים מקצועיים בתהליך מינונם, ואסור שהציבור יהיה זה שיבחר אותם. כדי שהוועדה תמנה את האנשים המתאימים ביותר, יש לתת בידיה כלים שיאפשרו לה לבחון את המועמדים למשרת שופט.

אחד התנאים לקידומו של שופט, המכהן בבית משפט מחוזי בישראל, לשופט בבית המשפט העליון הוא התנסות זמנית בתפקיד זה. התנסות זו נועדה לאפשר לוועדה לבחון את התאמתו של המועמד לתפקיד החדש. לאחרונה הביע אחד מחברי הוועדה למינוי שופטים התנגדות לתנאי זה. לדבריו, יש לבטל אותו מפני שרק שופטים מחוזיים נדרשים לעמוד בו, ואילו מועמדים אחרים, כמו אנשי אקדמיה או עורכי דין פרטיים, יכולים להתמנות לשופטים קבועים בבית המשפט העליון, בלי כל התנסות בעבודה זו.

עבודת השופט בבית המשפט העליון היא ייחודית, משום שנידונים בו גם עניינים כמו ערכי המדינה והסדרת פעילותן של רשויות השלטון. הדרישה מהמועמד להתנסות בתפקיד ייחודי זה מאפשרת לבדוק אם המועמד אכן מתאים להיות שופט בבית המשפט העליון. לכן, לדעתי, יש לדרוש התנסות מוקדמת בבית המשפט העליון לא רק משופטים בבתי משפט מחוזיים, אלא גם משאר המועמדים. כך תוכל הוועדה למינוי שופטים לבחון היטב את כישוריהם המקצועיים של כל המועמדים בתהליך מינונם.

(מעובד על פי "ידיעות אחרונות", 11/2/08)

ענה על שתיים מהשאלות 13-15.

13. ציין והסבר את העיקרון הדמוקרטי, שכותב המאמר מתנגד למימושו בתהליך מינוי השופטים.

נמק את תשובתך על פי הקטע.

14. ציין והסבר את הזכות של שופטים מחוזיים שנפגעת על פי דברי חבר הוועדה.

נמק את תשובתך על פי הקטע.

15. ציין את סוג המשפט, שלדברי כותב המאמר מייחד את עבודת השופט בבית המשפט העליון. נמק את תשובתך על פי הקטע.

הסבר כיצד סוג משפט זה בא לידי ביטוי בעבודתו של בית המשפט העליון.

פרק רביעי (22 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 16-19 (לכל שאלה – 11 נקודות).

16. שוטר בלבוש אזרחי עצר נהגת לבדיקת רישיונות, והנהגת ביקשה ממנו להציג בפניה את תעודת השוטר שלו. השוטר סירב לדרישה זו, ובתגובה אף ערך חיפוש במכונית ורשם לנהגת דוח על פגמים מכניים במכונית, אף על פי שלא היה רשאי לעשות כך. הנהגת הגישה תלונה על מעשיו של השוטר. כאשר הגיע העניין לדיון בבית המשפט, קבע השופט כי השוטר פעל ללא סמכות וללא סיבה עניינית, אלא רק כדי לספק את יצר הנקמנות שלו, מכיוון שהרגיש שכבודו נפגע. לכן פסק השופט שהשוטר יועבר מתפקידו.

— ציין והסבר את סוג העבריינות שבא לידי ביטוי במעשיו של השוטר. נמק את תשובתך על פי הקטע.

17. במדינה מסוימת באירופה הממשלה נותנת מענקים כספיים לקבלנים הבונים בנייני מגורים להשכרה. אחד התנאים שהעמידה הממשלה לקבלת מענקים אלה הוא שהקבלנים ישכירו אחוז מסוים מהדירות תמורת תשלום סמלי, לאנשים שאינם יכולים לשלם את דמי השכירות המקובלים.

— ציין והסבר את סוג הזכות שהממשלה מבקשת לממש באמצעות המענקים. נמק את תשובתך על פי הקטע.

18. אדם החי בחוץ-לארץ גילה שסבו היה יהודי. אף כי הוא עצמו אינו יהודי, הוא החל להתעניין בתולדות העם היהודי ובתרבותו, ואף שקל לעבור לגור בישראל. הוא פנה לשגרירות ישראל במדינה שבה חי כדי לבדוק אם יוכל לבוא לישראל ולהיות בה. בתשובה לפנייתו נאמר לו שלפי חוק האזרחות של מדינת ישראל הוא זכאי לאזרחות, ולכן יוכל לקבוע את מקום מגוריו בארץ.

— ציין והסבר את הדרך (תנאי) לקבלת אזרחות לפי חוק האזרחות, שעליה מתבססת תשובת השגרירות. נמק את תשובתך על פי הקטע.

19. במדינת ישראל כל האזרחים זכאים להשתתף בבחירות לכנסת. כדי לממש את זכותם של בעלי מוגבלויות גופניות להשתתף בבחירות, החוק מאפשר למלווה להיכנס יחד אתם אל הקלפי. אחד מחברי הכנסת טען שנוכחות המלווים בזמן בחירת פתק ההצבעה מאפשרת להם לדעת כיצד בוחר האדם שהם מלווים, וכך נפגע אחד התנאים ההכרחיים לקיום בחירות דמוקרטיות. לכן יש לחפש פתרון אחר, שיבטיח את מימוש זכותם להצביע בלי לפגוע בתנאי היסוד של בחירות דמוקרטיות.

— ציין והסבר את התנאי ההכרחי לקיום בחירות דמוקרטיות, שנפגע לדברי חבר הכנסת. נמק את תשובתך על פי הקטע.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך